

СОЦІАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ В ПОЛІТИЧНІЙ КАРТИНІ СВІТУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Окреслено основні положення теоретичної моделі дослідження соціальної взаємодії в політичній картині світу студентської молоді, базовими поняттями якої є соціалізувальний дискурс, соціальний, або соціально-психологічний, капітал, а також представлено модель семантичного простору репрезентації соціальної взаємодії і її регіональні особливості. Модель структурування сегмента соціальної взаємодії в політичній картині світу студентської молоді складається з таких компонентів: громадянська активність і відповідальність, громадянська та соціальна ідентифікація, довіра та взаємність, ставлення до норм та правил, потреба в соціальному захисті, індивідуальна свобода. Регіональні особливості репрезентацій соціальної взаємодії студентством стосуються, зокрема, таких параметрів, як уявлення про цілі та пріоритети соціальної взаємодії, образ “Я” як актора соціальної взаємодії, визначення суб’єктів і партнерів взаємодії та дистанції між ними.

Ключові слова: політична картина світу, соціальна взаємодія, дискурс, соціальний капітал, довіра, громадянська залученість, норми і правила.

Проблема. Репрезентація соціальної взаємодії в політичній картині світу стосується смислів та ставлень, які регулюють міжособові та міжгрупові відносини, підтримують уміння та готовність суб’єкта вступати у взаємодію з іншими, визначають характер зв’язків між людьми і соціальними групами та перспективи їхнього розвитку. Як чинник структурування політичної картини світу, соціальна взаємодія є інструментом вироблення та узгодження норм і стандартів політичної поведінки, розуміння соціально-політичних явищ та процесів, підвищення рівня і якості залучення громадян, зокрема студентської молоді, до політичної та громадської діяльності. Дослідження репрезентацій соціальної взаємодії, як і проблем структурування політичної картини світу в цілому, має як теоретичне, так і прикладне значення, яке полягає, відповідно, у вивченні когнітивних, емоційних та мотиваційних засад політичної дії суб’єкта, а також прогнозуванні політичних дій окремих громадян та соціальних груп і молоді зокрема.

Мета статті: представити побудовану за результатами емпіричного дослідження модель семантичного простору репрезентації соціальної взаємодії в політичній картині світу студентства та окреслити її регіональні особливості; обговорити отримані результати.

Політична картина світу, як і картина світу в цілому, відображає як індивідуальні та специфічні (соціальні, рольові, ідеологічні, регіональні тощо) конфігурації уявлень про політичний світ, так і загальнокультурні та загальнонаціональні системи орієнтацій, у межах яких відбувається селекція та інтерпретація інформації, що надходить, й уможливується взаєморозуміння окремих членів та різних груп суспільства [3].

Структурування політичної картини світу студентської молоді відбувається під впливом різномірних та різновекторних смислових конструктів, що виробляються такими суб’єктами політичної соціалізації, як ЗМК, влада, освіта, громадські організації, релігійні громади і сама молодь зокрема. Вербальною репрезентацією соціалізувальних впливів та їхньої взаємодії є дискурс, який, як наголошує І. В. Жадан, не лише репрезентує образи, уявлення та смисли учасників взаємодії, а й задає межі реальності і, як динамічна форма соціальної практики, конструює соціум, людину та ідентичність. У межах чинного дискурсу в процесі соціалізації молодь вибудовує власний текст, основними механізмами конструювання якого є селекція, інтерпретація, концептуалізація смислів і значень [1].

К. В. Сергеев, посиляючись на М. Фуко, зазначає, що будь-яка соціальна онтологія є сукупністю допустимого дискурсу. “...Наша картина світу – це все те, про що ми можемо говорити. Не існує ніякого зовнішнього репресивного механізму, який би обмежував наш дискурс, – він обмежує сам себе... Справа не в реальній соціальній практиці – справа в ідеях, які формують дискурс і визначають простір для слів і німоти” [4, с. 42].

Отже, соціалізувальний дискурс ми визначаємо як одну з центральних категорій теоретичної моделі дослідження соціальної взаємодії в політичній картині світу студентства. Ще однією базовою категорією є соціальний капітал, теорія якого пропонує продуктивні, на нашу думку, підходи до вивчення соціальної взаємодії і дає змогу визначитися щодо її основних смислових та диспозиційних параметрів. Соціальний капітал, що є предметом соціально-психологічного дослідження, ми трактуємо як систему колективних та індивідуальних уявлень і диспозицій, що визначають простір спільних значень та смислів, спрямованих на

підтримку й регулювання інтерсуб'єктної комунікації, вибір патернів і партнерів соціальної взаємодії, підтримують готовність та здатність суб'єкта вступати у взаємодію з іншими [2]. О. М. Татарко для позначення ставленнєвого аспекту соціального капіталу пропонує застосовувати нове поняття – “соціально-психологічний капітал” [5], зміст якого в цілому відповідає нашим підходам до соціального капіталу як соціально-психологічного конструкта.

У ході операціоналізації поняття соціального капіталу на основі аналізу теорій Дж. Кольмана [6] і Дж. Нагапіт та С. Гошала [7] було визначено *параметри* соціальної взаємодії, які об'єднано в три групи: *ставленнєві* (довіра, взаємність, розуміння і прийняття норм та цілей співпраці, визнання зобов'язань, партнерства та відповідальності); *когнітивні* (спільні змісти та смисли, які вироблені та використовуються індивідами або групами в інтергруповій або інтрагруповій взаємодії); *поведінкові* (настановлення та готовність суб'єкта створювати зв'язки з іншими в межах певної соціальної структури).

Основними показниками репрезентації соціальної взаємодії визначено міжособову довіру, довіру до соціальних і політичних інститутів, ідентичність та ідентифікацію, взаємність зобов'язань та очікувань, визнання “правил гри”, прийняття і готовність до забезпечення легітимності суспільних норм і санкцій, долученість до мережі соціальних контактів та соціальної підтримки, громадянську відповідальність, громадянську залученість: формальну (участь у громадських, релігійних, професійних організаціях тощо) і неформальну (волонтерська, добродійна діяльність).

Наразі ми більше не зупинятимемося на деталях програми емпіричного дослідження соціальної взаємодії в політичній картині світу студентства – їх описано в попередніх публікаціях. Тут представимо та обговоримо його результати – модель семантичного простору уявлень студентства про соціальну взаємодію та їхні регіональні особливості.

Зазначимо, що в дослідженні взяло участь 482 респонденти з різних регіонів країни. Центральний регіон представлений 105 студентами ВНЗ Києва та 85 студентами ВНЗ Вінниці, Південний – 97 студентами херсонських ВНЗ, Східний – 105 студентами донецьких ВНЗ і Західний – 89 студентами ВНЗ Івано-Франківська. Модель семантичного простору репрезентацій респондентів визначалася за результатами факторного аналізу даних психосемантичного дослідження на основі шестифакторної моделі, побудованої із застосуванням центроїдного методу, та аналізу даних дослідження за методом незакінчених речень. За результатами психосемантичного дослідження було визначено факторну структуру репрезентацій студентством соціальної взаємодії як у цілому по країні, так і в кожному з її регіонів. Для з'ясування регіональних особливостей аналізувалися також параметри, за якими було виявлено достовірні відмінності при порівнянні регіональних масивів даних.

Факторна модель репрезентацій соціальної взаємодії студентством (сумарна дисперсія 67,10 %) по країні в цілому, побудована в результаті обробки повного масиву даних психосемантичного опитування, виглядає так. Першим найінформативнішим фактором є *громадянська активність і відповідальність* (18,28 % внеску у сумарну дисперсію). Другий фактор дістав назву *громадянська та соціальна ідентифікація* (13,70 %). Третім став фактор, що містить судження, пов'язані із смислами *довіри та взаємності* (9,95 %). Четвертий фактор має назву *“ставлення до норм та правил”* (9,08 %). До п'ятого фактору (8,19 %) увійшли судження, які стосуються *потреби в соціальному захисті*. Шостий, найменш інформативний, фактор (7,90 %) віддзеркалює значення *індивідуальної свободи, або свободи вибору*.

Побудована факторна модель свідчить про те, що репрезентації соціальної взаємодії студентською молоддю детерміновані насамперед смислами, пов'язаними з громадянською суб'єктністю. Ці смисли представлені першими двома факторами – “громадянська відповідальність та активність” і “громадянська та соціальна ідентифікація”. Перший фактор, імовірно, вказує на усвідомлення молоддю важливості активного залучення до суспільно-політичних процесів і налаштованість на участь. Структура ж другого дає змогу виявити якісні особливості такої участі. Більшість студентів, які брали участь в опитуванні, відчувають труднощі щодо ідентифікації себе з владою та інститутами держави, громадянами якої вони є. Респонденти, здається, налаштовані бути в опозиції до державної влади і не готові співпрацювати з нею. Так, за результатами аналізу одномірного розподілу даних, близько третини опитуваних заперечили, що “лише неосвічені та залякані люди можуть виявляти лояльність і довіру до влади та її установ”, третина погодилася з цим твердженням і ще третина не змогла зробити свій вибір. Водночас, коли йдеться про бажаний стан речей, 69 % опитаних вважають, що у громадян можуть бути спільні інтереси з владою, і тільки 9 % впевнені, що таких не може бути.

Аналіз формулювань, використаних учасниками дослідження для закінчення речень за темою “Громадянська залученість” (“Зазвичай людина займається громадською діяльністю тоді...”; “Вважаю, що волонтери – це...”; “Час від часу я залучаюся до громадських справ, як то...”), підтверджує проблемність ідентифікації студентства не тільки з державою, а й з такою формою інституційного громадянського

залучення, як громадські організації. Участь у громадських організаціях розглядається більшістю як така, що зорієнтована на “Я”, власну вигоду і має пріоритетними матеріалістичні та індивідуалістичні цілі. Водночас звуження пропозиції (заміна абстрактної діяльності на конкретну її форму – волонтерську) дало змогу отримати якісно інші результати: здебільшого позитивне ставлення досліджуваних до волонтерської діяльності, яка характеризується спрямованістю на суспільне благо та підпорядковується постматеріалістичним та колективним цілям.

Значення третього фактору акцентує смисли довіри та взаємності в структурі семантичного простору репрезентацій учасників дослідження. Якщо в попередньому факторі представлено значення довіри інституційної, то тут ідеться про довіру міжособову. Щоб скласти уявлення про її якість, проаналізуємо результати одномірного розподілу даних. Переважна більшість опитуваних (88 %) упевнені, що серед їхніх знайомих завжди є люди, на яких вони можуть розраховувати в разі потреби. Однак більше половини респондентів (58 %) вважають, що “людина має завжди бути насторожі, щоб не було охочих скористатися її благодунністю”, і майже половина учасників дослідження (46 %) переконані, що живуть у той час, коли нікому, окрім своєї сім’ї, не варто довіряти, причому лише третина з цим не згодна. Із 65 % студентів, які змогли визначити своє ставлення до судження “Я не можу поступитися своїми інтересами заради інтересів інших, бо не впевнений, що можу розраховувати на взаємність”, більше як половина сказали “так”.

Про доволі вузький радіус довіри, партнерства та очікуваної взаємності, які структурують уявлення студентства про його взаємодію з іншими, свідчить також аналіз конструктів, запропонованих респондентами для закінчення таких речень як “Моя безпека залежить...” і “Я скоріше довіряю...”. Для абсолютної більшості досліджуваних характерною є зорієнтованість на “Я”, сім’ю та найближче оточення – коханого(-ну); людей, яких вони люблять; друзів. Деякі респонденти згадують Бога. Поодинокі досліджувані апелюють до держави, однак в умовних реченнях в умовному способі: “...хотіла б довіряти державі, якби...”.

На користь висновку про вузький радіус довіри, репрезентований дослідженими, говорить і аналіз структури фактору, який актуалізує значення “потреби в соціальному захисті”. Більшість опитаних (64 %) пов’язують надії на такий захист із групою, цінності та ідеали якої вони поділяють. Що ж стосується держави, то більшість із тих респондентів, які визначилися з відповіддю, не вважають, що слід розраховувати на її підтримку в розв’язанні своїх проблем.

Смисли, пов’язані із соціальними нормами та санкціями, представлені в моделі репрезентацій студентів – учасників дослідження – факторами “ставлення до норм та правил” і “індивідуальна свобода”. Зважаючи на смислову структуру цих факторів та оцінювання респондентами змісту суджень, що увійшли до їхнього складу, можна зробити припущення, що більшість опитаних визнають “толерантне” ставлення суспільства до порушення як соціальних, так і правових норм і, ймовірно, поділяють відповідальність за такий стан речей зі своїми співгромадянами або ж виправдовують свою “причетність” до такої ситуації загальною атмосферою в суспільстві: “Так роблять усі”. Наприклад, 67 % респондентів погодилися із судженням “Ми всі потураємо корупції, бо готові давати хабарі, аби не витратити час і зусилля на вирішення питань законним шляхом” і лише 15 % негативно відреагували на нього. Водночас переважна більшість опитуваних вважає, що оточення не має права здійснювати моральний тиск на людину, щоб змусити її підпорядковуватися встановленим суспільством “правилам гри”. Як показує аналіз конструктів незакінчених речень (“Вважаю, що загроза покарання...”), студентство не висловлює готовності до санкціонування порушників соціальних норм і делегує цю функцію державі. Досліджувані високо оцінюють індивідуальну свободу і здебільшого вважають (69 % опитаних), що “свобода особистості і вільний вибір своїх цілей зовсім не суперечать дотриманню суспільних норм і правил”.

Отже, у результаті емпіричного дослідження виявлено такі особливості структурування репрезентацій студентством соціальної взаємодії:

- детермінованість уявлень респондентів смислом громадянської суб’єктності, аморфності громадянської ідентифікації та вузьким радіусом інституціональної та міжособової довіри і взаємності;
- неструктурованість та фрагментарність репрезентації досвіду підтримки сталих мережевих зв’язків або готовності долучатися до соціальних мереж, а також невизначеність уявлень про сутність громадської діяльності;
- суперечливість ставлень до соціальних норм та правил і готовності до їх забезпечення, що виявляється в репрезентації розуміння необхідності та готовності дотримуватися встановлених правил і водночас неготовності до обмеження індивідуальної свободи; визнанні відповідальності суспільства за забезпечення “правил гри” та негативній оцінці дій громадян щодо санкціонування тих, хто їх порушує.

Регіональні особливості структурування уявлень студентської молоді про соціальну взаємодію досліджувалися на основі факторизації даних психосемантичного опитування респондентів у кожному з регіонів та окремо в м. Києві. За результатами обробки регіональних масивів даних побудовано факторні

моделі семантичного простору репрезентацій студентства. Як видно з таблиці, в усіх п'яти факторних моделях системотвірним є значення громадянської суб'єктності. Однак якщо в київських студентів та студентів Сходу воно актуалізоване таким смислом, як громадянська активність, у студентів Центру та Півдня – відповідальністю за дотримання суспільних норм і громадянською свідомістю, то в респондентів Заходу – бінарним конструктом “власні інтереси vs громадянський обов'язок”.

Репрезентації соціальної взаємодії студентством столиці структуруються навколо смислу громадянської активності, центровані на “Я” як суб'єкті такої активності, який підтримує певні цілі громадянської діяльності та усвідомлює свою соціальну і політичну відповідальність. Механізмом та умовами, які забезпечують активну участь, є готовність до взаємодії (F_2), ставлення до норм та правил (F_3) і радіус довіри (F_6).

Смисл громадянської активності також представлений у факторній моделі репрезентацій досліджуваних Центру, однак найменш вагомо, що може свідчити про його інструментальність щодо семантичної детермінанти – відповідальності за дотримання суспільних норм. Суспільство репрезентується суб'єктом соціальної взаємодії (F_3). На периферії системи семантичних координат розташовується влада, яка також, імовірно, розглядається як актор соціальної взаємодії (F_5).

Більш вагомою є репрезентація влади в структурі уявлень респондентів Південного регіону, семантичний простір яких визначається смислом громадянської свідомості. Через акцентуацію значень відповідальності громадян і влади (F_2), громадянського залучення (F_4) та інституційної довіри (F_6) здається, що саме громадяни та влада репрезентуються в уявленнях студентства як основні актори соціальної взаємодії.

Таблиця

Факторні моделі репрезентації соціальної взаємодії в політичній картині світу студентства різних регіонів України

	Київ (59,33 %)	Центр (62,19 %)	Південь (67,93 %)	Захід (74,26 %)	Схід (69,08%)
F_1	Громадянська активність (22,03 %)	Відповідальність за дотримання суспільних норм (19,62 %)	Громадянська свідомість (18,20 %)	Власні інтереси vs громадянський обов'язок (17,38 %)	Громадянська залученість та активність (20,76 %)
F_2	Готовність до взаємодії (10,49 %)	Довіра та взаємодія (11,52 %)	Відповідальність громадян і влади (15,70 %)	Норми та правила взаємодії (14,82 %)	Захист власних інтересів (16,23 %).
F_3	Ставлення до норм та правил (8,92 %)	Соціальна ідентифікація (11,06%)	Довіра та взаємність (12,64 %)	Свобода та відповідальність (11,38 %)	Індивідуальна свобода, або свобода вибору (11,92 %)
F_4	Громадянська ідентифікація (7,76 %)	Громадянська відповідальність (9,28 %)	Громадянське залучення (11,50 %)	Спільність інтересів та цілей (10,75 %)	Довіра та надійність (8,54 %)
F_5	Соціальна та політична відповідальність (5,18 %)	Влада та політична залученість (5,62 %)	Ставлення до норм та правил (5,10 %)	Громадянська та соціальна ідентифікація (10,63 %)	Ставлення до норм та правил (6,90 %)
F_6	Радіус довіри (4,95 %)	Громадянська активність і свобода вибору (5,09 %)	Інституційна довіра (4,79 %)	Радіус довіри та ідентифікації (9,30 %)	Влада та суспільство (4,73 %)

Особливістю уявлень студентської молоді Сходу можна вважати актуалізацію смислів громадянської залученості та активності (F_1) на тлі акцентуації цінності особистості, захисту її інтересів та свободи вибору (F_2 , F_3). Вагомість репрезентацій смислів свободи вибору та захисту власних інтересів – це ті ознаки, які є спільними для репрезентацій соціальної взаємодії студентства Сходу і Заходу. Однак якщо на Заході, як видається, репрезентується протиріччя між індивідуальною свободою та громадянським залученням і пошук

балансу між ними, то студентство Сходу вбачає у громадянській активності та залученні можливість реалізації свободи вибору і захист власних інтересів.

Висновки. Узагальнюючи результати емпіричного дослідження репрезентацій соціальної взаємодії студентською молоддю, зазначимо, що побудована модель семантичного простору уявлень респондентів містить ознаки суперечливості, ірраціональності та міфологічності, що виявляється в акцентованості смислів громадянської суб'єктності та активності на тлі аморфності громадянської ідентифікації та симулякрності образу громадянського залучення, а також репрезентації вузького радіуса інституціональної та міжособової довіри.

Вивчення регіональних культурно-специфічних особливостей уявлень студентської молоді дає підстави констатувати, що репрезентації студентства столиці, Заходу і Сходу виявляють вищу міру суб'єктності та центрованості на "Я". Однак якщо для столичних студентів соціальна залученість і громадянська активність є скоріше засобом самоактуалізації, то для студентів Сходу – це спосіб захисту власних інтересів і свободи вибору. А от студентство Західного регіону вбачає в соціальній активності певну загрозу індивідуальній свободі. У студентів центру "Я" і соціальна активність підпорядковані інтересам суспільства, а для студентської молоді Південного регіону метою соціальної залученості є пошук моделей взаємодії громадянина і влади.

Які наслідки можуть мати такі репрезентації соціальної взаємодії для громадянської участі студентства і загалом їхньої політичної поведінки в сучасних суспільно-політичних умовах і яким чином трансформація соціального дискурсу як ресурсу соціалізувальних впливів може вплинути на конструювання смислів соціальної взаємодії – це питання, вивчення яких визначатиме перспективні прикладні напрями дослідження.

Література

1. Жадан І. В. Особливості структурування ціннісної складової політичної картини світу студентської молоді / І. В. Жадан // Психологічні перспективи. – 2014. – Вип. 24. – С. 100–112.
2. Позняк С. І. Концептуальні основи дослідження соціального капіталу як чинника громадянського залучення / С. І. Позняк // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави : зб. наук. праць / Асоц. політ. психологів України ; Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. – К., 2012. – Вип. 13. – С. 75–84.
3. Самаркина И. Политическая картина мира: опыт и проблемы концептуализации / Ирина Самаркина // Человек. Общество. Управление. – 2012. – № 1. – С. 49–59.
4. Сергеев К. В. "О чем невозможно говорить..." Феномен "невывказуемых требований" и социальные риски в современном обществе / К. В. Сергеев // Полис. – 2013. – № 4 (136). – С. 32–44.
5. Татарко А. Н. Индивидуальные ценности и социально-психологический капитал: кросс-культурный анализ / А. Н. Татарко // Психология. Журнал Высшей школы психологии. – 2012. – Т. 9. – № 1. – С. 71–88.
6. Coleman J. S. Foundations of social theory / James S. Coleman. – Cambridge, AM : Harvard University Press, 1990. – 1024 p.
7. Nahapiet J. Social Capital, Intellectual Capital, and the Organizational Advantage / Janine Nahapiet, Sumantra Ghoshal // The Academy of Management Review. – 1998. – № 23 (2). – P. 242–266.

References

1. Zhadan, I. V. (2014). Osoblyvosti strukturuvannia tsinnisnoi skladovoi politychnoi kartyny svitu studentskoi molodi [Peculiarities of structuring value component of youth's political world outlook]. *Psykhologichni perspektvy* [Psychological perspectives], 24, 100–112 (ukr).
2. Poznyak, S. I. (2012). Kontseptualni osnovy doslidzhennia sotsialnoho kapitalu yak chynnyka hromadianskoho zaluchennia [Conceptual foundations of research of social capital as a factor of civic involvement]. *Problemy politychnoi psykhologii ta yii rol u stanovlenni hromadianyna Ukrainskoi derzhavy* [Issues of political psychology and its role in becoming of a citizen of the Ukrainian state], 13, 75–84 (ukr).
3. Samarkina, I. (2012). Politicheskaya kartina mira: opyt i problemy kontseptualizatsii [Political world outlook: experience and problems of conceptualization]. *Chelovek. Obshchestvo. Upravlenie* [Individual. Society. Governance], 1, 49–59 (rus).
4. Sergeev, K. V. (2013). "O chem nevozmozhno govorit..." Fenomen "nevyskazuemykh trebovaniy" i sotsialnye riski v sovremennom obshchestve ["What is impossible to talk about..."] Phenomenon of "the demands that cannot be vented" and social risks in modern society]. *Polis* [Polis], 4 (136), 32–44 (rus).
5. Tatarko, A. N. (2012). Individualnye tsennosti i sotsialno-psikhologicheskii kapital [Individual values and socio-psychological capital]. *Psikhologiya. Zhurnal Vysshey shkoly psikhologii* [Psychology. Journal of the Higher school of psychology], vol. 9 (1), 71–88 (rus).
6. Coleman, J. S. (1990). Foundations of social theory. Cambridge, AM: Harvard University Press.
7. Nahapiet, J. and Ghoshal, S. (1998). Social Capital, Intellectual Capital, and the Organizational Advantage. *The Academy of Management Review*, 23 (2), 242–266.

Позняк С. И. Социальное взаимодействие в политической картине мира студенческой молодежи

Обозначены основные положения теоретической модели исследования социального взаимодействия в политической картине мира студенческой молодежи, базовыми понятиями которой являются социализирующий дискурс, социальный, или социально-психологический, капитал, а также представлена модель семантического пространства репрезентации социального взаимодействия и ее региональные особенности. Модель структурирования сегмента социального взаимодействия в политической картине мира студенческой молодежи состоит из таких компонентов: гражданская активность и ответственность, гражданская и социальная идентификация, доверие и взаимность, отношение к нормам и правилам, потребность в социальной защите, индивидуальная свобода. Региональные особенности репрезентаций социального взаимодействия студенчеством касаются, в частности, таких параметров, как представление о целях и приоритетах социального взаимодействия, образ “Я” как актора социального взаимодействия, определение субъектов и партнеров взаимодействия и дистанции между ними.

Ключевые слова: политическая картина мира, социальное взаимодействие, дискурс, социальный капитал, доверие, гражданская вовлеченность, нормы и правила.

Poznyak S. I. Social Interaction in the Political World Outlook of University Students

The article outlines main theoretical notions of investigating social interaction in the political outlook of university students where basic concepts are socializing discourse and social or socio-political capital. It also presents a semantic model of social interaction representation and its regional features. The model of structuring the social interaction segment in the political worldview of students contains the following components: civic engagement and responsibility, civic and social identification, trust and reciprocity, attitude to norms and rules, need in social security, individual freedom. Regional features of social interaction representations by the students deal, inter alia, with such parameters as representation of aims and priorities of social interaction, “I” image as a social interaction actor, and identification of the interaction subjects and partners and distance between them.

Key words: political world outlook, social interaction, discourse, social capital, trust, civic involvement, norms and rules.